

De speurtocht naar illegaal hout: handelsketen ontmaskerd!

**THE FOREST
SAVE
OUR FUTURE
GREENPEACE**

GREENPEACE

© Stichting Greenpeace
Nederland, maart 2006

Fotoredactie:
Gerda Horneman

Research:
Hilde Stroot
Wil Luijff

Tekst: Jacqueline Schuiling

Ontwerp: Pé de Wit

Projectmanagement:
Evedien Tukkers

De speurtocht

Het Paradise Forest is een majestueus, oeroud regenwoud dat zich uitstrekt over Papoea-Nieuw-Guinea, Indonesië en de Salomonseilanden. Prachtig gekleurde bloemen staan tussen enorme, oeroude woudreuzen. Hier vliegt de grootste vlinder ter wereld en vind je wel 38 verschillende soorten paradijsvogels. Inheemse volken leven al vele generaties in en met dit regenwoud.

De kans is groot dat jouw multiplex kastje afkomstig is uit dit unieke paradijs. Hout uit het Paradise Forest is meestal illegaal gekapt. Maar dat maakt de internationale houthandel niets uit. Dollartekens in hun ogen maken blind voor de gevolgen voor mens en milieu. Of liever: eurotekens. Want veel illegaal gekapt tropisch hardhout komt nog steeds terecht in Europa.

Dit verboden hout zit verborgen in multiplexplaten, onzichtbaar voor wie het niet weet...of niet wil weten. Handelaren lijken nog steeds niet te vragen naar de herkomst van het houtproduct dat ze importeren of inkopen. Daarom onderzocht Greenpeace de illegale houtkap in het Paradise Forest én de handel in dat illegale hout. Wie haalt de bomen uit het woud, waar gaat het naartoe? Wie handelt erin?

Eind januari 2006 stelde Greenpeace drie Nederlandse bedrijven, PontMeyer, Hoek Lopik en De Oldenboom Groep op de hoogte van haar onderzoeksresultaten; alle drie handelen ze in hout afkomstig van dubieuze bedrijven die illegaal kappen in Papoea-Nieuw-Guinea. Onmiddellijk reageerden ze: alledrie beloofden ze te zullen stoppen met de verkoop van dit illegale hout.

Waarom dan nog deze Crime File publiceren? Het succes is immers al behaald? Greenpeace staat positief tegenover deze reactie, maar is nog niet tevreden. Waarom niet? Ten eerste omdat de bedrijven onvoldoende actie ondernemen om zélf achter de herkomst van het hout te komen. Ten tweede zijn deze Nederlandse bedrijven vrijwel zeker niet de enige die handelen in illegaal hout. Voor sommige houtbedrijven kon Greenpeace de keten heel ver terug volgen, maar lukte het niet alle schakels voor honderd procent met bewijsmateriaal – foto's en video's – vast te leggen. De kous is dus nog niet af met de positieve reacties van de drie bedrijven waarvoor de keten wel volledig is getraceerd.

'Mijn grootouders gebruikten deze beek als ze ziek waren. Dankzij het water voelden ze zich beter. Nu is de beek vervuild. Ik kan mensen niet meer beter maken, omdat zij zijn gekomen en onze rituelen hebben verstoord. Sinds het bedrijf hier is zit er geen vis meer in het water. Vroeger deden mijn moeder en vader dit, nu is er niets meer. Ons medicijn is niet meer wat het was.'

Sakas Aonomo, Papoea-Nieuw-Guinea.

Het Paradise Forest

Nieuw-Guinea is het grootste tropische eiland ter wereld: dertien keer zo groot als Nederland. De paradijselijke regenwouden bedekken het eiland vrijwel volledig. Het Paradise Forest van Papoea-Nieuw-Guinea is een van de laatste grote, intacte oerbossen op aarde en een ware biologische schatkamer: 215 soorten zoogdieren, zoals de boomkangoeroe en meer dan 750 vogelsoorten zijn ervan afhankelijk. De bijzondere Rafflesia-bloem die wel een meter hoog kan worden, groeit in het Paradise Forest, net als duizenden soorten orchideeën.

Het Paradise Forest herbergt ook belangrijke culturele schatten. De inheemse volken die hier leven spreken samen maar liefst 800 talen. De bossen voorzien hen al generaties lang van voedsel, water, onderdak, brandstof en medicijnen. Bijna al het land in Papoea-Nieuw-Guinea is volgens het gewoonterecht eigendom van de inheemse gemeenschappen. Maar door de enorme druk van houtkapbedrijven en de wijdverbreide corruptie in overheidskringen, hebben ze steeds minder te zeggen over hun eigen bossen.

De keten in kaart gebracht

'De overweldigende conclusie is dat de roofriders actiever zijn dan ooit. Ze kunnen gewoon hun gang gaan. Sterker nog: ze worden daartoe aangemoedigd door mensen die juist de controle moeten uitoefenen. Alleen een onderzoekscommissie zou de waarheid boven tafel kunnen krijgen en het complete web van leugens en bedrog kunnen ontrafelen.'

Uit: overheidsrapport van Papoea-Nieuw-Guinea, gefinancierd door de Wereldbank (2003).¹

Het Paradijs wordt vernietigd. Kapbedrijven eigenen zich op illegale wijze bosgebieden toe. Bulldozers banen zich een weg door het tropische regenwoud. Zware bosmachines trekken de gezaagde woudreuzen omver en vrachtwagens slepen de enorme stammen het bos uit. Op weg naar... uiteindelijk Nederland?

Greenpeace onderzocht de hele keten van illegale houtkap, van het Paradise Forest in Papoea-Nieuw-Guinea tot de multiplexplaten bij de Nederlandse houtbedrijven. De milieuorganisatie begon in Nederland, waar ze in een aantal houtbedrijven verdacht multiplex aantrof: Chinees multiplex waarin red canarium en bintangor zijn verwerkt. Dat zijn houtsoorten die afkomstig zijn uit Papoea-Nieuw-Guinea.

Rimbunan Hijau

Rimbunan Hijau is een wereldwijd conglomeraat van bedrijven, eigendom van de Chinees-Maleisische familie Tiong. De Tiongs opereren vanuit Sarawak in Maleisië. Datuk Tiong Hiew King, de oprichter van het bedrijf, staat 20^e op de Forbes-lijst van Zuid-Oost-Aziatische miljardairs. Zijn enorme houtrijk en illegale praktijken strekken zich uit over Maleisië, Indonesië, Papoea-Nieuw-Guinea, Vanuatu, Brits Guyana, Rusland, Nieuw-Zeeland, Australië, Gabon, Equatoriaal-Guinee, China en Singapore.

Om erachter te komen waar de importeurs dit houtproduct vandaan haalden, zette Greenpeace de speurtocht voort in China. Weten de fineer- en multiplexproducenten welk hout ze verwerken? En vragen de importeurs wel naar de herkomst van de geperste platen?

Stap voor stap bracht Greenpeace de ontmanteling van het paradijs in kaart: van oerbosboom tot handelswaar. De handelsketen werd getraceerd, van de Nederlandse houtbedrijven naar de illegale boomstammen uit het Paradise Forest en weer terug. Het levert een onthutsend kijkje op in de keuken van de multiplexhandel.

De houtmaffia uit Maleisië

'Op mijn reizen raakte ik geschokt door de enorme vernietiging van het regenwoud en van de inheemse gemeenschappen die in de bossen leven. Het is een groot schandaal. De mensenrechten worden hier veelvuldig geschonden, maar deze volken leven zo ver weg dat niemand het ziet of onderzoekt.'

Hoge Commissaris in een - uitgelekt - rapport in opdracht van de regering van Papoea-Nieuw-Guinea.²

De Maleisische houtmaffia controleert de exportmarkt voor hout in Papoea-Nieuw-Guinea. In eigen land valt niet veel meer te halen, nadat ze daar de meeste bossen hebben uitgeput. Het oerbos van Papoea-Nieuw-Guinea is hun nieuwe goudmijn. De kapbedrijven opereren onder het mom van familiebedrijven – geen aandeelhouders dus, waardoor ze niet transparant hoeven te zijn – en ze hebben zich verzekerd van de juiste politieke contacten. Vrijwel ongestoord halen ze de tropische regenwouden

Wat is multiplex?

Multiplex bestaat uit dunne laagjes hout (fineer) die kruislings op elkaar zijn gelijmd. Onder hoge druk en een hoge temperatuur worden die laagjes tot één plaat geperst. Plaatmateriaal heet het dan ook. Je kunt er kasten van maken, ze tegen de wand schroeven of als ondervloer gebruiken. Multiplex wordt veel gebruikt voor het maken van stands en is een belangrijk materiaal in de bouw.

In één multiplexplaat kunnen verschillende houtsoorten zijn verwerkt, afhankelijk van het gebruiksdoel. Voor de vloer heb je ander multiplex nodig dan voor een poppenhuis.

1. Review of Disputed Forest Allocations (2003) in 'The Untouchables', Greenpeace 2004.

2. Masalai 38, RH puts the squeeze on Forest Minister.

3. Bun et al (2004) 'China and Forest Trade in the Asia Pacific Region'.

4. Bun (2004) China's impact on Papua New Guinea's forestry industry and FIA PNG (2005) 2004 export statistics.

Kroonduif

Een ecologische ramp

'Biologisch is dit een ramp...De meeste kapoperaties in Papoea-Nieuw-Guinea zijn niet bepaald 'selectief'... Deze houtexport gaat ten koste van de mogelijkheden om in de toekomst bossen nog duurzaam te beheren... De bossen raken letterlijk uitgeput.'

Uit: Forest Trends, China's impact on Papua New Guinea's forestry industrie, rapport gefinancierd door de Britse overheid (2004).⁵

Duurzaam bosbeheer? De vraag zou bij de Maleisische houtkapbedrijven slechts niet-begrijpende blikken oproepen. Hoezo duurzaam, als je ook gewoon de bomen die je wilt hebben eruit kunt raggen? In de bossen van Papoea-Nieuw-Guinea komen duurzame bosprojecten nauwelijks voor. De verplichte gedragscode van de regering uit 1996 voor concessiehouders, de Logging Code of Practice⁶, is hier slechts een papieren document zonder consequenties, waardeloos in de harde realiteit van het tropische regenwoud.

In de gedragscode staan regels en praktische voorbeelden: hoe kunnen bedrijven dankzij selectieve kap hout winnen en toch het regenwoud sparen? De code is een van de dappere, maar hopeloze pogingen van de regering van Papoea-Nieuw-Guinea om haar bossen te beschermen tegen een nietsontziende houtindustrie. Het tropische eiland vecht echter tegen de bierkaai, zolang er in landen als Nederland een markt is voor het illegaal gekapte hout. Ook de welig tierende corruptie onder de eigen ambtenaren maakt van bescherming van het oerbos een tamelijk onmogelijke opgave.

De ecologische schade als gevolg van de destructieve houtkap is enorm. Veel planten- en diersoorten komen nergens anders op aarde voor. Ze zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van de bossen van Papoea-Nieuw-Guinea. Maar als de plundering van het Paradise Forest in het huidige tempo doorgaat, is er rond 2020 weinig over van het eens zo weelderige regenwoud.⁷ Volgens een Brits rapport staat over drie jaar in dertig procent van de huidige kapconcessies geen – waardevolle – boom meer overeind.⁸

Queen Alexandra

De grootste vlinder ter wereld, de Queen Alexandra's Birdwing Butterfly, leeft alleen maar in het Paradise Forest. Haar eitjes legt ze op een bepaald soort regenwoudklimplant. En hoewel haar vleugels een spanwijdte hebben van minstens 25 cm, komt ze niet veel verder dan een paar valleien. De vlinder is voor haar voortbestaan dus erg afhankelijk van een beperkt gebied op aarde. Houtkap en landbouwexpansie bedreigen dat bestaan. De Queen Alexandra staat op IUCN's Rode Lijst van bedreigde soorten.

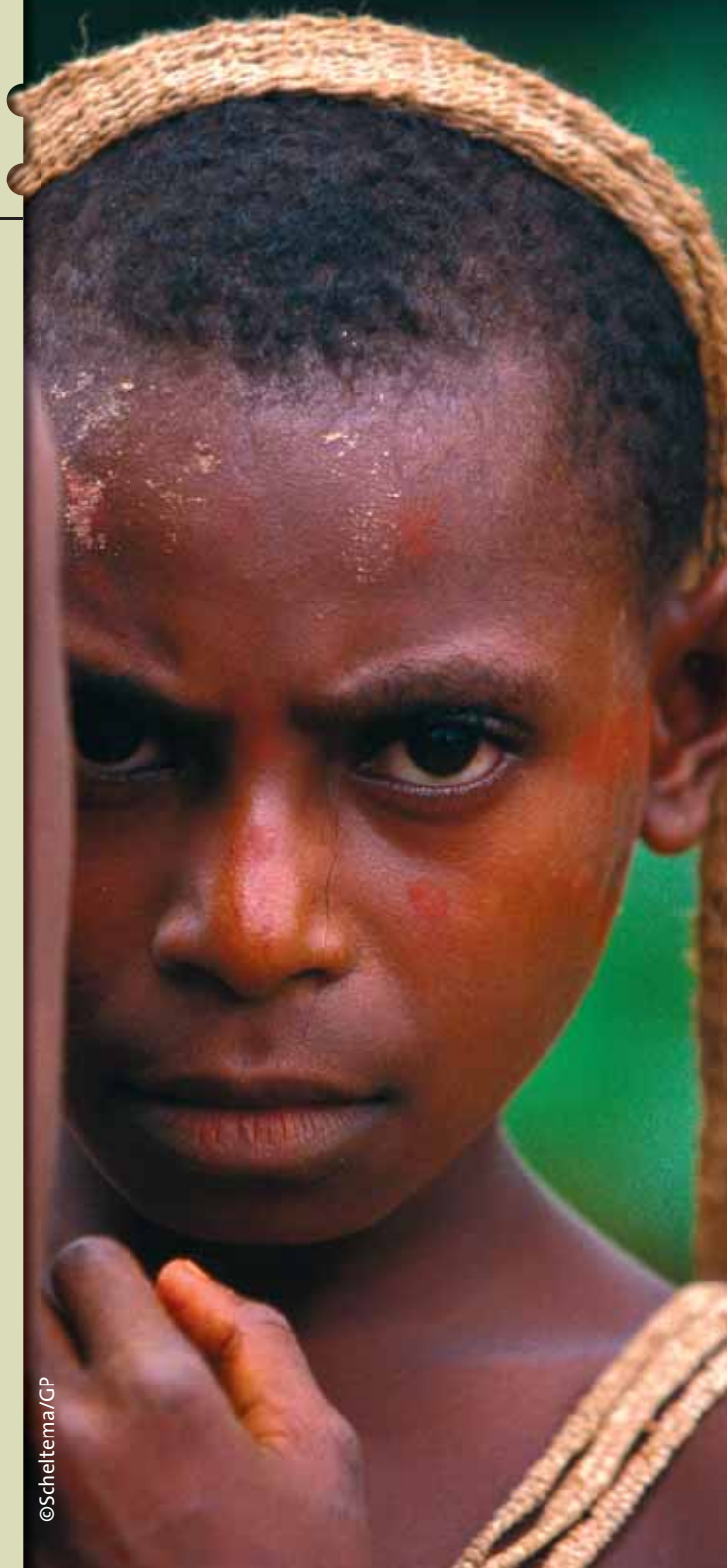

5. Phil Shearman, Yati Bun and Timothy King, *China's Impact on the PNG Forestry Industry*, Forest Trends, Foundation for People and Community Development, University of Papua New Guinea (Remote Sensing Centre), Centre for International Forestry Research.

6. www.fao.org/docrep/003/x6900e/x6900e0q.htm

7. Katsigris et al (2004), *The China forest products trade: overview of Asia-Pacific supplying countries, impacts and implications*.

8. Bun (2004), *China's impact on Papua New Guinea's forestry industry*.

©Scheltema/GP

Lak aan mensenrechten

'We sloegen ze in elkaar, we takelden ze toe met grote stukken ijzer...Ik bied mijn verontschuldigen aan voor wat ik heb gedaan, maar ik deed wat ze me opdroegen, omdat ik net als elke andere werknemer brood op de plank wilde hebben.'

Klokkenluider: een voormalig politiemann die in dienst was van Rimbunan Hijau.⁹

De houtkapbedrijven hebben niet alleen lak aan de milieugevolgen van hun vernietigende activiteiten. Ook misbruiken en terroriseren ze de lokale bevolking. Opnieuw duikt veelvuldig de naam op van Rimbunan Hijau: 'Het bedrijf buit zijn werknemers uit en behandelt ze als slaven.' (Ministerie van Arbeid, Papoea-Nieuw-Guinea maart 2004).¹⁰

Op sommige concessies zijn de werknemers verplicht hun eten te kopen in hele dure bedrijfswinkels. Van hun loon blijft vrijwel niets over en ze kunnen het kamp niet verlaten.¹¹

Mensenrechtenschendingen door houtkapbedrijven komen veelvuldig voor. Klachten van de lokale bevolking lopen uiteen van gedwongen overeenkomsten tot intimidatie, marteling en onrechtmatige gevangenschap. Protest wordt onmiddellijk de kop in gedrukt door gewapende 'ordediensten'. In november 2004 deed een politiemann voor de Australische televisie uit de doeken hoe hij in opdracht van Rimbunan Hijau werknemers in elkaar sloeg. Ook bekende hij dat het bedrijf de politie betaalde om de kapoperaties te beschermen tegen ontevreden landeigenaren en werknemers.¹²

©Scheltema/GP

Vrouwelijke werknemers worden in afgelegen kampen verkracht door medewerkers van het bedrijf en politiemannen die als opzichters zijn ingehuurd. Vakbondsmedewerkers tekenden tientallen verklaringen op van meisjes en vrouwen, die onder bedreiging van een geweer tot seks werden gedwongen. En als ze zwanger worden kunnen ze kiezen tussen abortus of verbanning uit het kamp, zonder middelen om de honderden kilometers terug naar huis te reizen.¹³

9. Voormalig politiemann vertelt – vanaf geheime locatie – over het uitvoeren van dubieuze opdrachten voor houtkapbedrijven.

10. Sold into Slavery in Masalai i tokaut, maart 2005.

11. PNG Department of Planning and Monitoring (2004) Report to the Independent Review Committee into the operations of the RPNGC.

12. Voormalig politiemann vertelt – vanaf geheime locatie – over het uitvoeren van dubieuze opdrachten voor houtkapbedrijven.

13. Australian Conservation Foundation (2003), Submission to the Senate Foreign Affairs, Defence and Trade References Committee Inquiry into Australia's Relationship with Papua New Guinea and other Pacific Island Countries.

Illegaliteit is de norm

'Eerlijk gezegd: sommige van deze bedrijven lopen hier rond met de zelfverzekerdheid van roofridders. Ze kopen politici en leiders om, ze creëren sociale onrust en negeren de wetten - om het laatste overgebleven hout van dit land uit de grond te rukken en te exporteren.'

Australische rechter Thomas Barnett, voorzitter van de commissie die de houtindustrie onderzocht in opdracht van de Papoea-Nieuw-Guinese regering (Barnett Inquiry, 1987).¹⁴

Vrijwel alle grootschalige houtkapoperaties in Papoea-Nieuw-Guinea zijn illegaal. Officieel mag niet worden gekapt in het bos zonder uitdrukkelijke toestemming van de eigenaren, de lokale bewoners. Maar met het geweer in de aanslag dwingen de vertegenwoordigers van houtkapbedrijven mensen een kruisje te zetten. Of ze gaan gewoon aan de slag en kopen zo nodig een ambtenaar om.

Een speciale onderzoekscommissie onder leiding van rechter Thomas Barnett (*Barnett Inquiry*) concludeerde eind jaren tachtig al dat misdrijven, corruptie en fraude schering en inslag zijn in de houtsector. De regering nam talloze maatregelen om

illegale kappraktijken buiten de deur te houden, maar vergeefs. Ook een moratorium op houtkap in nieuwe kapconcessies (1999) liep op niets uit en werd twee jaar later weer teruggedraaid. In 2003/2004 kwamen een intern overheidsrapport én een team van onafhankelijke deskundigen tot dezelfde conclusie: in de houtindustrie is illegaliteit de norm.¹⁵ De kapbedrijven overtreden alle milieuwetten, de Bosbouw Wet en de bepaling uit de grondwet dat houtkap duurzaam moet zijn. Voor de Wereldbank was de uiterst gebrekkige rechtshandhaving in mei 2005 reden om zich terug te trekken uit een miljoenenproject voor bosbehoud in Papoea-Nieuw-Guinea.

Op de Chinese kades

Op de kades van Chinese havensteden liggen enorme stapels boomstammen uit Papoea-Nieuw-Guinea. Mobiele telefoonnummers staan op het ruwe hout geschilderd: zo kunnen potentiële kopers eenvoudig contact opnemen met de exporteurs. Een groeiend aantal bomen uit het Paradise Forest komt terecht in China: tussen januari en mei 2005 was dat ruim 75 procent van alle bomen die uit dit regenwoud zijn geëxporteerd.¹⁶ Belangrijkste importhaven is Zhanjiangang. Hier komt nu twintig keer zoveel hout uit Papoea-Nieuw-Guinea binnen dan acht jaar geleden.¹⁷

De Chinese houtindustrie is de drijvende kracht achter de vernietiging van de laatste oerbossen. De International Tropical Timber Organisation (ITTO) berekende, dat de helft van alle

©GP

tropische hardhoutstammen ter wereld richting China gaat.¹⁸ Daar, in vieze benauwde sweatshops, wordt het oerboshout verwerkt tot houten meubels, deuren of multiplex. Grote hoeveelheden illegaal gekapt hout worden hier 'witgewassen'.

Deze dubieuze rol van China in de internationale houthandel is wrang genoeg veroorzaakt door de ongelimiteerde houtkap in eigen land. In 1998 kostten overstromingen, veroorzaakt door grootschalige ontbossing, het leven aan duizenden mensen. De Chinese overheid verbood daarna de houtkap in grote bosgebieden. Maar de houtverwerkende industrie was inmiddels sterk gegroeid, en de Chinese handelsbarrières werden kleiner. Op zoek naar hout trokken de Chinese importeurs de oerbossen van Rusland en Zuid-Oost-Azië in.

14. www.paradiseforest.org/paradise_lost/first_inquiry.php

15. PNG Department of Planning and Monitoring (2004), PNG review of current logging projects 2003/2004; Independent Forestry Review Team (2003), Review of Disputed Forest Allocations: Summary of Findings and Recommendations; en twee onderzoeken van de Ombudsman, rapporten over 'in behandeling zijnde' kapvergunningen en Compliance Audits.

16. PNG Forest Authority (mei 2005) 'Timber Digest'.

17. 'Forest Trends, China and Forest Trade in the Asia Pacific Region' p 27.

18. ITTO (2004) Annual Review and Assessment of the World Timber Situation.

In de Chinese sweatshops

China is sinds een aantal jaren de grootste producent én exporteur van multiplex.¹⁹ Lag de export in 1998 nog rond de 1 miljoen m³, in 2004 was dat al bijna 11 miljoen m³.²⁰ Ongeveer een zevende deel van het tropische hardhout in Chinees multiplex komt uit Papoea-Nieuw-Guinea.²¹ De meeste boomstammen eindigen op de kade van havenstad Zhanjiagang, iets ten noorden van Shanghai.

Via Zhanjiagang kwam in 2004 bijna drie miljoen m³ tropisch hout China binnen, met een waarde van zo'n 400 miljoen euro.²² In deze haven komen de opkopers van zagerijen en houthandelaren, om te kijken of er iets van hun gading bij is. Of ze krijgen een lijst, waarop vaak niet meer staat dan de naam van het schip en hoeveel van welke houtsoorten het transporteert. Nadat ze hun keuze hebben gemaakt, regelen ze het transport richting houtzagerij of een veiling in een van de multiplexcentra.

In het industriële hart van Oost-China, tussen Beijing en Shanghai, staan meer dan 9.000 zagerijen die de hardhouten

stammen tot dunne fineervellen schillen. Vaak zijn het kleine bedrijfjes, gespecialiseerd in het schillen van Afrikaanse of Zuid-Oost-Aziatische woudreuzen. In een enkel geval gaat het om grote fabrieken met duizenden werknemers.

De arbeidsomstandigheden in deze sweatshops zijn miserabel. Veel werknemers leven in de fabriek. Het werktempo ligt er hoog, de machines razen de hele dag door. De scherpe lijmlucht is doordringend. Bij een temperatuur van 35°C werken de arbeiders met ontbloot bovenlichaam, vrijwel onbeschermd. Hoeveel ze verdienen? Daarop geven de eigenaren geen antwoord.

Als de eens zo machtige oerwoudbomen zijn gereduceerd tot dunne, flexibele houtvellen (fineer), zijn ze klaar voor de multiplexindustrie. Daar geldt: u vraagt, wij draaien. Afhankelijk van de wensen van de (Europese) consument maken de producenten grote, kleine, dikke of dunne platen multiplex van elke gewenste tropische hardhoutsoort. Dat multiplex gaat de hele wereld over en komt onder meer terecht in Nederland.

©GFP

19. Sun et al (2004) A brief overview of China's timber market system.

20. Forest Trends (2005) Chinese Plywood Exports.

21. Sun et al (2004). Meeting China's demand for forest products: an overview of import trends, ports of entry, and supplying countries, with emphasis on the Asia-Pacific region.

22. ATIBT (7 October 2005) Communiqué.

Greenpeace in China

Greenpeace bezocht in China – undercover – tien producenten van multiplex dat eindigt op de schappen van Nederlandse houtbedrijven. De milieuorganisatie reisde naar grote fabrieken, die ook het fineerwerk zelf doen en middelgrote werkplaatsen. Allemaal exporteren ze hun producten onder meer naar Europa en allemaal maken ze multiplexplaten van tropisch hardhout.

De meeste producenten konden geen antwoord geven op de vraag waar hun hout precies vandaan kwam. Waarom niet? Het antwoord is heel simpel: omdat niemand ernaar vraagt. Ook de Nederlandse houthandelaren niet. Wel werd duidelijk dat Rimbunan Hijau een van de belangrijkste leveranciers is van ruwe boomstammen.

Greenpeace maakte foto's en video-opnames van de boomstammen die in de werkplaatsen lagen opgestapeld. Daaruit is op te maken hoe de handelsketen vanuit Papoea-Nieuw-Guinea naar Nederland eruit ziet. In het geval van drie Nederlandse houtbedrijven werd de keten van verantwoordelijkheden concreet.

Chinees multiplex in Nederland

'Om de antidumpingmaatregelen te omzeilen, kan ik deze vracht [red: okouémultiplex gemaakt in China van hout uit het Afrikaanse regenwoud, waarover normaal 66,7 procent importbelasting wordt geheven] voor u naar Maleisië verschepen en opnieuw exporteren naar Groot-Brittannië. Het herkomstland is dan Maleisië, zodat u geen hoog antidumpingtarief over het okouémultiplex hoeft te betalen.'

Uit een e-mail van een Maleisisch bedrijf aan een Britse multiplex-handelaar (maart 2005). Eén van vele voorbeelden van de betrokkenheid van corrupte handelaren bij illegale houtverkopen.

23. Houtwereld nr 24, 15 december 2005.

24. Cijfers van Stichting Probos, Wageningen, www.probos.net.

Het aandeel Chinees multiplex op de Nederlandse markt groeit snel. Van abri's tot nieuwbouwproject: waarschijnlijk komt het gebruikte multiplex uit China. In de eerste acht maanden van 2005 steeg de Europese import met 131 procent tot 333.000 m³.²³ Nederland voerde in 2004 al 28.000 m³ in; dat was in 2000 nog maar 250 m³.²⁴ Ook in de bouwmarkt om de hoek ligt steeds meer Chinees multiplex, tot groot verdriet van vooral Franse en Italiaanse multiplexproducenten.

Antidumping

Om het Chinese tij te keren kondigde de Europese Commissie begin 2005 'antidumpingmaatregelen' af. Het importtarief voor Chinees okouémultiplex werd verhoogd van 48,5 naar 66,7 procent. Niet vanwege de verdachte herkomst van het gebruikte hout dus, maar om Europese multiplexproducenten te beschermen.

Medeplichtig: Nederlandse houtbedrijven

'Het is echter úw vak – in ieder geval heeft Greenpeace de pretentie dat te doen – om de legaliteit of de illegaliteit van de houtkap vast te stellen en aan de hand daarvan de houthandel te adviseren met de handel (de import en verkoop) door te gaan of te stoppen.'

Uit een brief van Hoek Lopik aan Greenpeace Nederland, 30 januari 2006.

Greenpeace deed onderzoek naar een aantal Nederlandse bedrijven. De keten van verantwoordelijkheid werd gevolgd, van Papoea-Nieuw-Guinea tot Nederland. Overall maakte Greenpeace foto's en video-opnames als bewijsmateriaal. Zo kwam van drie houthandelaren onomstotelijk vast te staan dat ze multiplex verkopen waarin hout is verwerkt uit het Paradise Forest: Hoek Lopik, PontMeyer en De Oldenboom Groep.

Eind januari 2006 stelde Greenpeace deze bedrijven op de hoogte van de onderzoeksresultaten. Onmiddellijk reageerden ze: alledrie beloofden ze te zullen stoppen met de verkoop van dit Chinese triplex. Greenpeace staat positief tegenover deze reactie, maar is nog niet tevreden. Waarom niet? Ten eerste

omdat de bedrijven onvoldoende actie ondernemen om zélf achter de herkomst van het hout te komen. Hoek Lopik legt de bal zelfs rechtstreeks bij Greenpeace: de milieuorganisatie moet de illegale herkomst maar aantonen, zelf kan het houtbedrijf dat niet.

Greenpeace weigert die rol op zich te nemen. De milieuorganisatie toont aan dat er fout hout wordt verhandeld. Vervolgens zou de houthandel zelf haar verantwoordelijkheid moeten nemen en ervoor zorgdragen dat ze geen illegaal gekapt hout verkoopt. Zolang ze dat niet doet, kan elke andere houtsoort net zo 'fout' zijn als het huidige Chinese multiplex. De houtbedrijven moeten aantonen dat een eventueel alternatief wél legaal is

De groeiende verkoop van Chinees hardhouten multiplex toont aan dat een deel van de Nederlandse houthandel bewust meehelpt aan de vernietiging van oerbossen. Dit ondanks alle mooie beloften over het voorkomen van illegaal hout en de promotie van duurzaam bosbeheer! De enige echte actie die de bedrijven ondernemen is op tijd overstappen op hout uit een ander oerbos, als Greenpeace de destructieve praktijken in bijvoorbeeld Indonesië aan de kaak stelt.

gekapt uit duurzaam beheerd bos. Kunnen de bedrijven weten of in hun houtproducten illegaal gekapt oerboshout is verwerkt? Ja, natuurlijk. Als Greenpeace het ontdekt, kunnen houtbedrijven dat ook.

Ten tweede zijn deze Nederlandse bedrijven vrijwel zeker niet de enige die handelen in illegaal hout. Voor sommige houtbedrijven kon Greenpeace de keten heel ver terug volgen, maar lukte het niet alle schakels voor honderd procent met bewijsmateriaal – foto's en video's – vast te leggen. De kous is dus nog niet af met de positieve reacties van de drie bedrijven waarvoor de keten wel volledig is getraceerd.

De handelsketen: Hoek Lopik

'...zullen wij, na lezing van uw brief dd. 26 januari j.l. stoppen met de verkoop van Bintangor-gefineerd triplex...'

Commercieel directeur Ton Bouwman van Hoek Lopik in een brief aan Greenpeace Nederland, 30 januari 2006.

Hoek Lopik is één van de belangrijkste leveranciers van Chinees multiplex in Nederland. Op de website stelt het bedrijf: 'Met integriteit aan de basis van onze filosofie, zijn wij erg succesvol geweest met de introductie van superieur Chinees triplex in het afgelopen jaar. Wij denken toch de markt in dat opzicht wezenlijk veranderd te hebben en zijn daar, ondanks een soms denigrerende houding van collega's, bijzonder trots op.'

Het 'Chinees triplex' dat Greenpeace aantrof bij Hoek Lopik bleek niet zo Chinees te zijn: in de plaatmaterialen zit ook illegaal gekapt bintangor uit het Paradise Forest. Hoe komt Hoek Lopik aan dit multiplex? Greenpeace volgde het spoor terug en verzamelde de volgende – met foto's en video's bewezen – linken met de kap in het tropische regenwoud van Papoea-Nieuw-Guinea.

Bintangor multiplex bij het bedrijf Hoek Lopik.

1. De eerste schakel is het beruchte houtkapbedrijf Rimbunan Hijau, dat hout kapt in Papoea-Nieuw-Guinea. Ook Turama Forest Industries en Cakara Alam kappen hier oerbosreuzen, die uiteindelijk als plaatmateriaal op de schappen van Hoek Lopik zijn terechtgekomen.
2. Deze kapbedrijven leveren hun gigantische boomstammen af bij de Chinese importeur Jiangsu Kuai Le Wood Industry Group Co Ltd, ook wel bekend als de Jiangsu Happy Group, die het doorstuurt naar zijn multiplexfabrieken in de provincie Jiangsu.
3. De routes waarlangs dit multiplex terechtkomt bij het Nederlandse houtbedrijf zijn echter verschillend. Happy Group levert het plaatmateriaal aan importeur Anrobois in Singapore, die het verkoopt aan Hoek Lopik. Een andere leverancier van Hoek Lopik, Xuzhou Tiande Wood Products Co. Ltd, bezorgt het multiplex via het Engelse handelsbedrijf International Plywood. Jiaxing Jinlin Lumber levert direct aan Hoek Lopik.

De handelsketen: PontMeyer

'Na de invoering van de antidumpingmaatregelen door de EU is ons bintangor als alternatief aangeboden. Recentelijk is ons duidelijk geworden dat, zonder dat wij aantoonbaar niet legaal verkregen producten importeren, het evenmin aantoonbaar is dat dit niet het geval is.'

PontMeyer in een brief aan Greenpeace Nederland, 30 januari 2006.

PontMeyer heeft ruim 79 vestigingen in Nederland en 1.300 mensen in dienst. Over het eerste halfjaar van 2005 behaalde PontMeyer een netto omzet van 109,5 miljoen euro.

Ook in de magazijnen van verschillende PontMeyer-filialen trof Greenpeace verdacht bintangor multiplex aan, geproduceerd in China. PontMeyer verkoopt dit multiplex onder de merknaam Chipoply. Greenpeace volgde het spoor terug en kwam – inmiddels weinig verrassend – terecht bij dezelfde criminele houtkapbedrijven.

1. Rimbunan Hijau kapt de bintangorbomen waarvan PontMeyers multiplex is gemaakt in de tropische regenwouden van Papoea-Nieuw-Guinea. Ook kapbedrijf Low Impact Logging haalt de multiplexgrondstof uit het Paradise Forest.
2. Beide bedrijven verschepen de geveldde boomstammen via de beruchte haven Zhanjiagang naar het Chinese finerbedrijf Jiang Hai. Dat schilt er dunne houtvellen van en levert die aan multiplexproducent Pizhou Zhongxin Wood Industry Co. Ltd.
3. Van Zhongxin Wood gaat dit multiplex dan rechtstreeks naar PontMeyer, die het verkoopt als Chipoply.

Maar het verdachte multiplex komt ook via een andere route terecht bij PontMeyer:

1. Turama Forest Industries, een bedrijf met nauwe banden met Rimbunan Hijau, haalt de bintangorbomen uit Papoea-Nieuw-Guinea. Ook 10109-Makapa Innoprise kapt in dit oerbos.
2. In China wordt daarvan finer gemaakt door Jiade Veneer Mill. Zij verkopen hun producten aan multiplexfabriek Jiade Wood Industries.
3. Jiade Wood levert het multiplex aan de Brusselse handelsfirma Fepco, één van Europa's grootste importeurs van multiplex uit China, Indonesië en Brazilië. Fepco krijgt bovendien multiplex aangevoerd van de Chinese producent Pizhou Jiahe Wood Co. Ltd. En ook hier blijkt het sluitstuk van de criminele keten: PontMeyer.

Bintangor multiplex in het magazijn van PontMeyer in Amsterdam.

Via Fepco en andere handelaren krijgt PontMeyer ook zeer dubieus hout aangeleverd uit Indonesië, onder meer van bedrijven als Korindo en Kayu Lapis die zich schuldig hebben gemaakt aan illegale houtkap. Kayu Lapis heeft grote concessies in het Indonesische deel van Nieuw-Guinea.

PontMeyer heeft ook een groothandelsfunctie. Zijn Chipoply wordt aangeboden door houtbedrijf Geerdink Bouwmaterialen uit Loenen op de internetbouwmarkt www.bouwdiscount.nl.

Fepco is een internationale multiplexhandel, die opereert vanuit Brussel. De handelaar neemt grote hoeveelheden hout af uit Indonesië, Brazilië en China, in totaal zo'n half miljoen m³ per jaar.²⁵ Fepco is met 150.000 m³ Chinees multiplex de grootste Europese importeur van dit houtproduct. De Chinese producenten waarvan Fepco zijn multiplex afneemt, maken het plaatmateriaal van hout dat onder meer is gekapt door Turama Forest Industries, een bedrijf dat is gelieerd aan Rimbunan Hijau. Turama kapt ongeremd in de grootste, nog resterende intacte oerbossen van Papoea-Nieuw-Guinea. Het kapbedrijf negeert de milieuwetten en houtkapregels van het land totaal. Bewezen is onder meer dat Turama kapt in karstgebieden, iets dat streng verboden is in Papoea-Nieuw-Guinea. De kap in karstgebieden leidt tot ernstige erosie. Rivieren en waterlopen, waarvan de lokale bevolking afhankelijk is voor haar watervoorziening, raken ernstig vervuild. Bij een kapovereenkomst zoals deze, worden altijd afspraken gemaakt over infrastructurele projecten, zoals de bouw van ziekenhuizen en schoolgebouwen. Turama komt ook deze afspraken niet na.²⁶

²⁵ Fepco Company Brochure 2005.

²⁶ Papua New Guinea review of current logging projects, carried out under the auspices of the department of national planning and monitoring, draft individual project review report no 9., November 2003.

De handelsketen: De Oldenboom Groep

'Feitelijk willen wij uitsluitend hout en houtproducten leveren die afkomstig zijn uit duurzaam beheerde bossen. Wij zijn ervan overtuigd dat duurzaam milieubeheer en continuïteit hand in hand gaan.'

Oldenboom over het eigen milieubeleid op www.oldenboomdoetinchem.nl

De Oldenboom Groep bestaat uit verschillende vestigingen in Nederland. Dit houtimporterende groothandelsconcern levert vooral vurenhout aan de professionele houtverwerkende industrie en de interieurbouw.

De bedoelingen van de Doetinchemse onderneming Oldenboom Hout en Plaat bv lijken goed. Maar: Oldenboom verkoopt in zijn filialen multiplex van bintangor en red canarium uit Papoea-Nieuw-Guinea. Uit het onderzoek van Greenpeace blijkt ook de herkomst van dit multiplex terug te voeren op de beruchte houtkapbedrijven, die in de regenwouden van Zuid-Oost-Azië de illegaliteit tot norm hebben verheven.

1. Net als bij Hoek Lopik begint de criminele houtketen bij Rimbulan Hijau. Maar in deze eerste schakel zitten ook Turama Forest Industries en PNG. Drie kapbedrijven die, dankzij hun gebrek aan respect voor mens en milieu, ervoor zorgen dat houtbedrijven hun goedkope multiplex op de Nederlandse markt kunnen brengen.
2. Ook in deze keten gaan de gekapte woudreuzen naar Happy Wood (Jiang Su Kuai Le Wood Industry Group Co. Ltd.), de Chinese importeur die het hout rechtstreeks levert aan de verwante multiplexproducent Happy Group. Happy Group maakt onder meer red canarium multiplex van de boomstammen.
3. Van de multiplexproducent naar Nederland is de lijn kort: Oldenboom koopt rechtstreeks in of – net als Hoek Lopik – via importeur Anrobois in Singapore.

Ook Oldenboom krijgt zijn multiplex echter uit meerdere bronnen – en dus onderzocht Greenpeace meerdere ketens.

1. Het tropische hardhout dat Turama Forest Industries en Innoprise uit het Paradise Forest roven, gaat direct naar Jiade Veneer mill.
2. Deze fabriek levert finer aan de Chinese multiplexproducent Jiade Wood Industries.
3. Dit multiplex wordt via Fepco naar Oldenboom getransporteerd.

Red canarium multiplex in het magazijn van Oldenboom.

Oldenboom krijgt ook zeer dubieus hout aangeleverd uit Indonesië, onder meer van bedrijven als Barito Pacific en Kayu Lapis die zich schuldig hebben gemaakt aan illegale houtkap. Kayu Lapis heeft grote concessies in het Indonesische deel van Nieuw-Guinea.

Nadat Greenpeace Oldenboom op de hoogte stelde van de onderzoeksresultaten, liet het bedrijf telefonisch weten onmiddellijk te zullen stoppen met de verkoop van bintangor en red canarium multiplex uit Papoea-Nieuw-Guinea.

Medeverantwoordelijk: de Vereniging Van Nederlandse Houtondernemingen

'De VVNH stimuleert de handel in hout dat aantoonbaar afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen en zorgt ervoor dat de leden rekening houden met de belangen van de medewerkers en het milieu, in Nederland en in de productielanden.'

Uit de VVNH Missie en Gedragscode.

De VVNH heeft sinds 2004 een mooie gedragscode, die geldt voor alle aangesloten houthandels. De code kwam tot stand na maatschappelijke en politieke commotie over de illegale houtkap. De VVNH-leden verklaren:

- uitsluitend hout op de Nederlandse markt te brengen dat voldoet aan de geldende wet- en regelgeving (zowel nationaal als internationaal overeengekomen);
- bij voorkeur hout te verhandelen dat aantoonbaar afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen;
- zich transparant, constructief en open op te stellen over zaken zoals de herkomst, wijze van kap, ontwikkeling van het bosgebied, biodiversiteit en andere actuele onderwerpen.

Geldende wet- en regelgeving? Houtkapbedrijven als Rimbunan Hijau roven wat ze kunnen in de tropische regenwouden van Papoea-Nieuw-Guinea. Zij hebben de illegaliteit tot norm verheven. Toch nemen Nederlandse houthandels dit hout, verwerkt in Chinees multiplex, zonder enig bezwaar af.

Afkomstig uit duurzaam beheerde bossen? Maar duurzaam bosbeheer komt nauwelijks voor in Papoea-Nieuw-Guinea. Sterker nog: destructieve kap is er aan de orde van de dag en gaat gepaard met grove mensenrechtenschendingen. Hoe kunnen Nederlandse houtbedrijven dan multiplex verkopen, waarin hout is verwerkt uit deze oerbossen?

Transparant over de herkomst? In China tekende Greenpeace de ene na de andere uitspraak op van multiplexproducenten: 'Certificaten over de herkomst van het hout? Nee, die hebben we niet. Daar vraagt nooit iemand naar.'

De VVNH lijkt ook te zien dat haar gedragscode een leeg document dreigt te worden en schroeft haar ambities terug. In het beleidsplan 2006-2009 hoeven leden alleen nog de herkomst van het hout te kennen... niet of het legaal of illegaal is gekapt.

De onontkoombare conclusie uit het Greenpeace-onderzoek is dat ook VVNH-leden medeplichtig zijn aan de schandalige kappraktijken in het Paradise Forest van Papoea-Nieuw-Guinea. Voor VVNH-lid PontMeyer is dit nu aangetoond, waarna het bedrijf beterschap heeft beloofd. Maar hoe zit het met de andere leden? Ondanks prachtige beleidsverklaringen en gedragscodes is de VVNH niet in staat om, samen met haar leden, de import van illegaal hout uit te bannen.

De reacties van PontMeyer en Hoek Lopik zijn helaas tekenend voor de hele houtbranche: nadat Greenpeace met bewijzen komt van de illegale herkomst van een houtsoort uit een bepaalde regio, stapt een aantal bedrijven over op een andere houtsoort, zónder dat ze uitzoeken of die wel legaal is en afkomstig uit een duurzaam beheerd bos. Greenpeace kan hier maar één conclusie uit trekken: de houtbedrijven kunnen en willen hun problemen niet zelf oplossen.

Daarom pleit Greenpeace voor een importverbod op illegaal hout. De overheid zal orde op zaken moeten stellen in de houtbranche.

Medeverantwoordelijk: Nederland en de EU

'De Nederlandse overheid zal zich inzetten om import van illegaal gekapt hout tegen te gaan.'

Nationaal Milieubeleidsplan 4, 2001.

De houtkapbedrijven zullen niet uit zichzelf ophouden met kappen en de houthandelaren niet met hun illegale praktijken. Daarvoor is deze handel te lucratief. Als ze de kans krijgen gaan ze door tot de laatste bintangorboom als multiplexplaatjes in onze bouwmarkt ligt. Overheden moeten de illegale houthandel nu de pas afsnijden. Dwingende maatregelen nemen om het resterende oerbos te beschermen. Doen de EU en Nederland dat? Nee. Hun acties beperken zich vooralsnog tot mooie woorden en boterzachte maatregelen, die weinig effect zullen sorteren.

Europees beleid

Europese ministers namen in oktober 2003 een actieplan aan, Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT). Volgens dit plan kan een houtproducerend land (waar gekapt wordt dus) een overeenkomst met de EU sluiten, om samen de illegale houthandel aan te pakken. Zo'n Voluntary Partnership Agreement (VPA) is echter bilateraal en vrijwillig. Als een land niet mee wil doen, kan niemand het daartoe verplichten.

Ook mét een VPA kan illegaal hout uit dat land nog steeds ongehinderd Europa binnenkomen: via derde landen. En dat gebeurt ook, op grote schaal. In China komt niet alleen veel illegaal hout terecht uit Papoea-Nieuw-Guinea, maar ook uit het Indonesische deel van Nieuw-Guinea. Een VPA met Indonesië is op dit moment in de maak. Maar daarin staat niets over de handel in illegaal hout met een derde land. Als Indonesisch hout wordt verscheept naar China en daar verwerkt in multiplex, kan niemand de Chinezen verbieden dit naar Nederland te exporteren.

Bovendien ontwikkelt de EU slechts met een handjevol landen een VPA – China hoort daar niet bij. Illegaal hout uit dit land kan dus ongehinderd worden ingevoerd. Greenpeace concludeert dat de VPA's als instrumenten volstrekt onvoldoende zijn om de illegale handel in hout daadwerkelijk aan te pakken.

27. Ministerie van Landbouw, Visserij en Natuurbehoud (30-09-05), Een inventarisatie van mogelijkheden tot het gebruik van Nederlandse wetgeving tegen illegaal geproduceerd en verhandeld hout.

Nederlands beleid

In Nederland nam de Tweede Kamer eind 2003 kamerbreed een prachtige motie aan, ingediend door de ChristenUnie. Alle partijen vroegen de regering zich in te zetten voor een Europees invoerbod op illegaal gekapt hout. Maar van de motie is sindsdien weinig meer vernomen: niet vanuit het parlement en zeker niet vanuit de regering. Integendeel, de regering lijkt niet van plan de motie uit te voeren. Volgens het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) zijn de VPA's – samen met een aantal andere, volstrekt ontoereikende maatregelen - afdoende instrumenten om illegale houtkap tegen te gaan.

In oktober 2003 vroeg de Landbouw en Visserijraad aan de minister te onderzoeken of en hoe Nederland illegaal hout met wetgeving kan bestrijden. Pas twee jaar later kwam minister Veerman met zijn rapportage. 'Op basis van de huidige wetgeving [zijn]... er weinig aanknopingspunten om in voorkomende gevallen over te gaan tot vervolging van bedrijven die hout invoeren dat illegaal gekapt is.'²⁷

Wat vooral ontbreekt zijn controlemiddelen: het Openbaar Ministerie zou onderzoek moeten doen in de houtproducerende landen, en vaak heeft Nederland daarmee geen rechtshulpverdrag. Liever dan oplossingen aan te dragen voor het ingewikkelde wetgevings- en controleprobleem, stelt het ministerie in de inventarisatie een handjevol andere maatregelen voor, die absoluut onvoldoende zijn. En daarmee lijkt voor Veerman de kous af.

Dit wil Greenpeace:

De houthandelaren én de politiek krijgen een ruime onvoldoende voor hun aanpak van de handel in illegaal gekapt hout. Wat moet er wel gebeuren volgens Greenpeace?

Overheid

1. De Nederlandse en Europese overheden moeten nu eindelijk de enige maatregel nemen die effectief is: wetgeving waarbij illegaal hout verboden is en duurzaam geproduceerd hout wordt gestimuleerd.
2. Als de Europese Commissie geen wetgeving aanneemt, moet Nederland haar eigen wetgeving aanpassen en uitvoerbaar maken. Zodat de import van illegaal hout echt onmogelijk wordt gemaakt en duurzaam geproduceerd hout wordt gestimuleerd.

Houthandel

1. Onmiddellijk stoppen met de import van illegaal gekapt hout, in alle producten.
2. Alleen handelen in hout dat aantoonbaar afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen, zoals hout gecertificeerd volgens de principes van FSC.²⁸

28. Hout en houtproducten met het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC) komen uit gegarandeerd duurzaam beheerde bossen. Daar wordt het kwetsbare ecologische evenwicht beschermd. De eigenaren kappen bomen met zo min mogelijk schade aan het bos en krijgen daarvoor dit onafhankelijke keurmerk toegekend. FSC-hout is verkrijgbaar bij doe-het-zelf ketens en tuincentra. Ook papier met het FSC-keurmerk is inmiddels verkrijgbaar. Meer info: www.fscnl.org

GREENPEACE